

במחיצתה של גולדה

שיחות עם יצחק עילם על גולדה מאיר

בתקופה שבין ספטמבר 1985 - פברואר 1986

מראיינת: דרורה בית-אור

העמותה להנצחת זכרה של גולדה מאיר

מזכירת המפלגה

1968-1966

סיפרת כעת כיצד גולדה חדלה להיות מזכירת מפלגה ונהיתה ראש ממשלה. אבל לא סיפרת את הידוע לך על האופן בו היא נטלה על עצמה את התפקיד של מזכירת המפלגה

איך גולדה נהיתה ראש ממשלה סיפרתי רק ממה שראו עיני ולא מה שהתרחש בחדרי חדרי וזה, כידוע, לא הכל. הנסיונות להשפיע עליה שתיאות לקבל על עצמה לשמש כמזכירת המפלגה נמשכו חודשים רבים עד שהיא נכנעה ללחצים שהופעלו עליה.

עם צאתה ממשרד החוץ חשבה גולדה שיש לה הזכות, לאחר שנים רבות של עשייה למען הציבור, לחדול מלהיות עוד משרתו ולהשתחרר מן העול הכבד שהיה מוטל על כתפיה. היא רצתה לחזור ולחוש עצמה כאדם פרטי וכאזרח מן השורה. אבל הציבור, גם כשהוא מקיף את העושים למענו באותות חיבה והערצה, הוא גם אכזר ואינו מוכן לאפשר למי ששם פעם צווארו בעול – להשתחרר ממנו. במשך חודשים שידלוה ולחצו עליה להמיר את העול הממלכתי בעול מפלגתי, ומשלא הצליחו בכך ניסו לגייס כל מיני השפעות ומשפיעים. אף אני הייתי אחד מאלה שנדרשו להירתם למלאכת הריכוך וסירבתי להצטרף אל התובעים ממנה את הקרבן הזה.

לבסוף, אולי מתוך שראיתי שהיא כבר "נחה" קצת מן העבודות הציבוריות, או משראיתי כי בלעדיה אין פתרון לבעיה זו, אמרתי בלבי שמא אצליח אני להניעה לכך. ולמען הגדיל את הסיכוי ביקשתי מחברי אביגדור ברתל, שהיה מקורב אליה מתקופת היותו מנהל מע"ץ בימי כהונתה של גולדה כשרת העבודה, להצטרף אלי בשליחות קשה זאת. ובאנו שנינו אליה בביתה של אחותה הבכירה שייגה בחולון.

כמקובל במזרח, אין פותחים ישר לעניין. גלגלנו את השיחה סחור-סחור עד שגיליתי לבסוף את מטרת בואנו. ואז הפנתה אלי גולדה מבט נוקב ומוכיח: "הגם אתה, ברוטוס?" ברתל ואני ניסינו להחליק קצת את העניין ואמרנו שאין היא חייבת להשיב מיד ותוכל לעיין בכך בעת נסיעתה המתוכננת לאמריקה ודי אם תתן תשובתה לאחר שובה. חלפו כמה רגעי הרהור ואני שומע את תשובתה: אם כבר להשיב בחיוב, מוטב לעשות זאת מיד וללא שהיות. שמחנו מאד לתשובתה וראינו בה תגובה טיפוסית של גולדה. כשנפרדנו בלחיצת ידיים חמות ובאיחולים להצלחתה בתפקידה ה"חדש", היא אמרה שאין היא כועסת עלינו על שהצטרפנו אל הלוחצים עליה להכניס צווארה בעול זה.

בניתוח השליחות הזאת לאחר מעשה, אינני מתיימר לחשוב כי השפעתנו עליה היא שהכריעה את הכף. קרוב לוודאי שהלחצים שהופעלו עליה עוד קודם לכן הם אשר קירבוה אל המסקנה החיובית ופנייתנו שימשה רק כהשלמת התהליך. בשיקול נוסף עלה בלבי ספק, אם פעלנו בכך כידידי אמת של גולדה. אך טובת התנועה נראתה קובעת בעינינו וצו עליון בעיני גולדה.

חלפו חודשים לאחר נסיוני לשדל את גולדה ליטול על עצמה את תפקיד מזכירת המפלגה ובאתי על "עונשי" על העדר חברות טובה וקיבלתי התקף-לב. עקב זאת הייתי מאושפז כחודש ימים בבית-החולים, ולאחר מכן הייתי מוגבל בתנועתי זמן מסוים. משלחצו עלי, בשעת הפרדת התעשייה מן הבניין בסולל-בונה, לקבל על עצמי את ניהול 'כור' – דבר שלא היה לרוחי – טענתי להגנתי שאינני בטוח אם אצליח בתפקיד זה, אך לבטח אקבל שם התקף לב. והדבר, אכן, התקיים סמוך לסיום תפקיד זה, לא במהלכו... גולדה קיימה מצוות ביקור חולים אצלי באדיקות רבה.

כמה שבועות בטרם החלה מלחמת ששת-הימים חזרתי, לפי הזמנתה של גולדה, להשתתף כמשקיף בישיבות מזכירות המפלגה. ובהתבונני במאבקים סביב מינויו השגוי של משה דיין כשר הבטחון ונטילת תיק הבטחון מידי אשכול, ראיתי את צערה הרב של גולדה במתהווה שלא לרוחה. ברור שלא ישבתי שם כמתבונן פאסיבי, ותוך כדי כך עברו בי הרהורי חרטה על שהייתי בין הדוחפים את גולדה אל הקלחת הרוחת הזאת.

★★★